

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Filosofie, politiek en sex: de relevantie van de filosofie voor de bestuurskunde

O' Neill, T.

Citation

Neill, T. (2011). Filosofie, politiek en sex: de relevantie van de filosofie voor de bestuurskunde. *Bestuurskundige Berichten*, 26(4), 20-21. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3212077>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3212077>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Filosofie, politiek en sex

De relevantie van de filosofie voor de bestuurskunde

door Thomas O'Neill

Ieder jaar behandel ik met enthousiasme Thomas Hobbes en andere grote politiek filosofen; ieder jaar wordt het enthousiasme beantwoord met dezelfde vraag: "waarom behandelen we die vent die al 300 jaar dood is; waarom is Hobbes nu zo belangrijk?" Berlusconi en Khaddafi laten zien waarom eeuwenoude filosofische vraagstukken wél belangrijk zijn; waarom één college Plato, Hobbes of Rousseau het beleid kan veranderen.

Beleid wordt afgesteld op stille assumpties; assumpties waar we ons niet eens bewust van zijn. Amerikanen zijn hier een stuk duidelijker in. Beleid is daar veelal rechts, want succes is een keuze! Dat blijkt, hoe paradoxaal ook, uit hun support voor de linkse John Edwards – een zeer welvarende man met een prachtig gebit. Net iets té mooi, voor Nederlandse begrippen. Zou John Edwards in Nederland de verkiezingen voor de SP runnen dan zou al de snel de vraag opkomen of John Edwards wel echt onderdeel is van de werkende klasse; of hij werkelijk de pijn van de gemiddelde Henk en Ingrid begrijpt. Nee dus, maar in de Verenigde Staten is iedereen een self-made man en dus is iedere steenrijke narcistische linkse politicus net zo geloofwaardig als zijn rechtse conservatieve tegenstander. Zodoende zijn de belastingen laag, John Edwards geloofwaardig en de Tea Party groot. Succes is een keuze en zijn keerzijde daarmee ook. Dat welgeteld één op de 100 Amerikanen in de gevangenis zit is afgeleid van het geloof dat kwade mensen voor kwaad hebben gekozen en niet zelf het slachtoffer zijn van hun omstandigheden. Kwaad kan uit de samenleving worden gehaald door het op te sluiten en het beleid af te stemmen op minimum straffen en nog meer blauw op straat.

Maar wat nu als succes helemaal geen keuze is? Wat nu als onze prestaties en gedachten niet van ons zijn en de vrije wil een illusie is?

De vrije wil impliceert dat er gedachten uit onszelf komen – niet van buitenaf. De vrije wil impliceert dat John Edwards er zelf voor heeft gezorgd succesvol te zijn en kwade mensen kwaad hebben gekozen. Onzin, volgens Thomas Hobbes; alles komt van buitenaf. Wat blijft er over van de mens wanneer de vrije wil niet bestaat? Volgens Hobbes,

"Wanneer succes geen keuze is, wanneer alle vrouwen en faam enkel zijn weggelegd voor the happy few aapjes, dan zal het beleid hier ook op moeten worden afgestemd"

een egoïstisch ingestelde wolf die wordt geleid door zijn driften. We zijn een stel dieren afhankelijk van onze gegeven positie en de ervaringen die we toevallig opdoen. We zijn slachtoffers van de situatie.

Deze positie vinden we steeds vaker terug in de literatuur van vandaag. Victor Lamme's 'De Vrije Wil Bestaat Niet' mag dan een inkoppertje zijn voor de Hobbes liefhebbers, maar het hele oeuvre van Houellebecq zorgt voor meer plezier. Volgens Houellebecq zijn er maar een aantal gelukkigen in dit leven, een aantal die er werkelijk toe doen: de alfamannetjes. Dit is niet iets wat je aanleert – dit brallerige gedrag van altijd haantje-de-voorst, het regeren als een aap op de rots. Alfamannetjes zijn, zo gezegd, als aap geboren. De niet alfamannetjes zijn enkel toeschouwers in het theater des leven die toezien hoe de aapjes en haantjes alle vrouwtjes en welvaart voor hun neus wegkapen. Zo saai als de niet alfamannetjes geboren zijn, zo saai worden ze vergeten na een toch al zo saai leven met de vaststaande dood – een nietszeggende dood.

Wanneer succes geen keuze is, wanneer alle vrouwen en faam enkel zijn weggelegd voor the happy few aapjes, dan zal het beleid hier ook op moeten worden afgestemd. Meer belasting voor de meest agressieve alfamannetjes wellicht? Ik zeg, laten we een progressief belastingstelsel invoeren om iedereen in ieder geval een gelijke kans te gunnen om nog enigszins gelukkig te worden. Als we niets doen dan ontstaat er vast een klassenmaatschappij, zoals Marx deze voorzag, waarin de bovenklasse (de alfamannen) de onderklasse (saai gepeupel)

onderdrukt. Marx heeft ook volkomen gelijk; als succes geen keuze is en al jouw kwaliteiten afhankelijk zijn van stom geluk, waarom heb je dan nog recht op de vruchten van

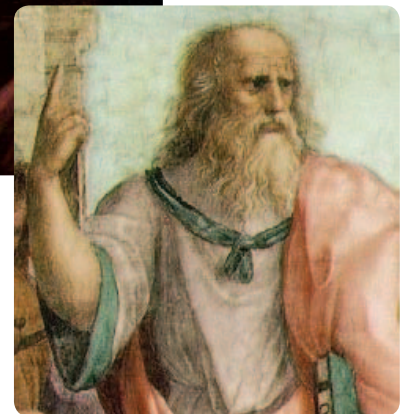
jouw studie en arbeid – de vruchten van jouw kwaliteiten? Een communistisch bestel is het antwoord. Een klasseloze maatschappij waarin de middelen om boven het maaiveld uit te komen – de productiemiddelen en wellicht de media – communaal worden gedeeld. Zodoende is iedereen weer een hoofdrolspeler in het theater des levens.

Dit proces kunnen we beter snel dan laat instellen. Kijkend naar Italië, Libië en Frankrijk worden de alfamannen steeds mondiger en lichamelijker. Waar Berlusconi zichzelf al boven de wet heeft verklaard binnen een periode waarin de noodtoestand in Italië is uitgeroepen, heeft hij niet alleen al het geld en mediamiddelen naar zich toe getrokken, nu ook de dames. En het Italiaanse volk – het niet alfamannelijke gepeupel – kijkt zorgwekkend stilletjes toe. Khaddafi is, op het moment van schrijven, nog steeds aan de macht. Een man die al zijn bezit inclusief zijn lichaam liet beschermen door een vliegtuig vol bloedmooie vrouwelijke (!) bodyguards. En, natuurlijk, DSK. Beter gezegd, Kahn-Kong. Hoofd van het IMF en tegelijkertijd uitgeroepen tot de lul van het jaar.

Enfin, terug naar Marx en onze aapjes. We weten allemaal waar het marxisme in de praktijk ons naar toe heeft gebracht. Of het nu Cambodja, de Sovjet-Unie, of Noord-Korea betreft, er is altijd wel iemand die het feestje verpest. Dus, als eenling Berlusconi geen antwoord biedt en het gehele volk evenmin, blijft volgens John Locke een gemengd regime over: één iemand aan de top, gecontroleerd door een elite, gecontroleerd door het volk en vice versa. Dit resulteert in een fantastisch systeem met VVD'er Mark Rutte aan de top, gecontroleerd door VVD senator Frank de Grave, hand in hand met VVD partijgenoot Charlie Aptrout uit de Tweede Kamer.

Jean-Jacques Rousseau ziet hier al de gevaren: wanneer 50% + 1 van het volk leeft met maar één en dezelfde mening, dan heeft de minderheid niets om mee in de pap te brokkelen – the tyranny of the majority. Wanneer de meerderheid vindt dat persoonsgebonden budgetten overbodig zijn, en Bauer beter is dan Bach, dan hebben zij simpelweg gelijk. Gezien de top 40 en de AKO top 20 van vandaag is de tyranny of the majority overgoten met de Bieber Fever en Kluun. Je vraagt je af of het hedendaags beleid richting het concertgebouw en consorten wel het juiste is wanneer het duidelijk is dat Brahms en Bach steeds minder gehoord zullen worden omdat vrije burgers vrij consumeren en zodoende vrijelijk bepalen wat niet alleen de meerderheid, maar uiteindelijke iedereen moet horen. 'Vrij' om Bieber te horen, zien en spreken.

Waarom is de filosofie nu zo belangrijk voor bestuurskundigen; waarom Plato, Hobbes, Marx en Rousseau? Beleid wordt, ten eerste, al beïnvloed door verschillende wereldbeelden. Wanneer we inderdaad denken dat de wereld bestaat uit mensen zonder enige vorm van vrije wil, dan zal dit ons beeld van het penitentiële systeem doen veranderen. Bijvoorbeeld, mensen kiezen geen kwaad; het overkomt ze. Als we dit eenmaal geloven zullen we eerder wat willen veranderen

Hobbes en Plato: wat is hun waarde voor de bestuurskunde?

aan de omstandigheden waar mensen zich in begeven dan minimumstraffen opleggen en de strafmaat willen versterken. Ten tweede, wanneer een wet eenmaal vaststaat en door ambtenaren wordt gebruikt dan behoeft de wet nog altijd een interpretatie. Hier spelen de filosofen die worden behandeld bij politieke filosofie wellicht de meest belangrijke rol. Dat we voor hedendaagse problemen kunnen refereren naar 2500 jaar dode Grieken is ook niet zo gek. De filosofie is, volgens Isaiah Berlin, de wetenschap van de vragen zonder sluitend antwoord. Daarmee is Plato's antwoord net zo bruikbaar als die van Hobbes of Wilders. De juistheid van beleid heeft dezelfde karakteristieken: met zo ongelooflijk veel problemen en nog meer antwoorden (denk wicked problems) is er nooit een sluitend antwoord. Daar zullen bestuurskundigen toch echt de filosofie van henzelf moeten begrijpen en die van hun opponent om de ander te overtuigen. Het begrijpen van ieders positie vereist filosofisch inzicht. Politici, rechters en beleidsadviseurs zouden er goed aan doen om de ander te willen en kunnen begrijpen, al is het maar om de woorden die ik leerde tijdens mijn eerste politieke filosofie college: Tout comprendre, ces't tout pardonner. ■